

שאלת הבן ותשובת האב בליל פסח יחוד נפלא שמקשר את העבר עם העתיד!

|| הרה"ג ר' פנחס פרידמן ||

"ויאמר משה אל האלקים, מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל מארץ מצרים... מה זכות יש בידם שאוכל להוציאם, אמר לו הקב"ה... בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה... הוי יודע שבזכות התורה שהן עתידים לקבל על ידך בהר הזה הם יוצאים משם".

נמצא כי יציאת מצרים לא היתה רק בזכות העתיד, שהסתכל הקב"ה שעתידים ישראל לקבל תורה על הר סיני, על כן בליל פסח שבו יצאו ישראל ממצרים בזכות העתיד, יש בו סגולה נפלאה להמשיך נסים ונפלאות מהגאולה העתידה, וזהו בנוסף על הסגולה שיש בו להמשיך מן העבר הנסים והנפלאות שנעשו ביציאת מצרים בליל פסח.

והנה כאשר נתבונן נראה, כי האבות הם יותר קרובים לנסים ונפלאות שעשה עמנו הקב"ה ביציאת מצרים, ואילו הבנים הם קרובים יותר לנסים ונפלאות שעתיד הקב"ה לעשות עמנו בגאולה העתידה. נמצא לפי זה, כי האבות הם בבחינת רמז על המשכת נסים ונפלאות מן העבר מיציאת מצרים, ואילו הבנים הם בבחינת רמז על המשכת נסים ונפלאות מן העתיד מהגאולה העתידה.

מעתה יאיר לנו להבין מה שתקנו חכמינו ז"ל לספר ביציאת מצרים דוקא דרך שאלת הבנים ותשובת האבות, כדי שעל ידי שאלת הבנים שהם קרובים יותר לגאולה העתידה, ימשיכו בכך הישועות והאורות שעתיד הקב"ה לעשות עמנו בגאולה העתידה, ואחר כך כאשר האבות שהם קרובים יותר ליציאת מצרים משיבים תשובה לבן, הרי הם ממשיכים בכך הישועות והאורות שעשה עמנו הקב"ה ביציאת מצרים.

נמצא כי על ידי סיפור יציאת מצרים בדרך שאלת הבנים ותשובת האבות, נכללים האבות עם הבנים שממשיכים הנסים מהגאולה העתידה, והבנים נכללים עם האבות שממשיכים הנסים מיציאת מצרים, ועל ידי זה נעשה יחוד נפלא לקשר את העתיד עם העבר, שהוא היחוד של הגאולה העתידה עם יציאת מצרים בליל קדוש זה. אלו תוכן דבריו הקדושים בתוספת ביאור.

[ג]

"ליל שמורים הוא לה" בבחינת היה הוה ויהיה

יומתק לפרש בזה רמז הכתוב: "ליל שמורים הוא לה" להוציאם מארץ מצרים, הוא הלילה הזה שמורים לכל בני ישראל לדורותם", על פי המבואר בשלחן ערוך (אור"ח סימן ה ס"א), כי בהזכירו את השם הו"ה יכוון בכתיבתו היה הוה ויהיה, והפירוש הוא כי לפניו יתברך שמו שהוא למעלה מהזמן, אין שום הבדל בין היה הוה ויהיה שהם העבר ההוה והעתיד, כי אפילו העבר והעתיד גלוי לפניו כאילו כבר הוא עכשיו עומד לפניו יתברך.

כ"ק מרן מהר"י מבעלזא זי"ע:

בליל פסח צריך להמשיך נסים ונפלאות שהיו ביציאת מצרים בליל פסח

בליל פסח צריך להמשיך גם הנסים והנפלאות שעתיד הקב"ה לעשות בגאולה העתידה בליל פסח

סיפור יציאת מצרים בדרך שאלה ותשובה, כי האב קרוב יותר ליציאת מצרים והבן קרוב יותר לגאולה העתידה

על ידי שאלת הבן ותשובת האב נעשה יחוד של העבר עם העתיד, להמשיך נסים ונפלאות מן העבר והעתיד

"הרבה למדתי מרבותי", כי הרב שקרוב יותר למעמד הר סיני, ממשיך השגת התורה שניתנה בהר סיני

"ומתלמידי יותר מכולם", כי התלמיד שקרוב יותר לגאולה העתידה, ממשיך תורה חדשה מהגאולה העתידה

כ"ק מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע: משה רבינו היה הראשון שקיים מצות סיפור יציאת מצרים לבניו שלא היו במצרים

בכך סלל את הדרך לכל ישראל, שכאשר יקיימו מצות סיפור יציאת מצרים, יכוונו להיכלל בקדושתו

ישוב הקושיא: מה ראה בעל הגדה על ככה שלא הזכיר כלל את שליחותו של משה רבינו בכל ההגדה

בעל הגדה סידר את ההגדה על דרך שסיפר משה רבינו יציאת מצרים לבניו שבודאי לא הזכיר את שמו

מקום יש בכוחו על ידי פעולה זו להמשיך מפלה לרשעים מהגאולה העתידה.

[ב]

יציאת מצרים בזכות העתיד

והנה אם בכל הזמנים כך, על אחת כמה וכמה בליל פסח שהוא משומר ובא לגאולה העתידה שאפשר להמשיך מגאולה העתידה, זאת ועוד, שהרי כל הנסים והנפלאות שהיו ביציאת מצרים לא היו רק בזכות העתיד, כמבואר במדרש (שמו"ר ג ד) על הפסוק (שמות ג יא):

"שתרחמי עוד בגלותי לגאלני", שעוד בהיותנו בגלות תרחמי להטעים לנו מהנסים שעתיד הקב"ה לעשות לישראל בגאולה העתידה.

ויש להעיר בזה ממה שכתב הרמ"א בשלחן ערוך (אור"ח סוף סימן תפ): "ויש אומרים שיש לומר שפוך חמתך וכו' קודם לא לנו, ולפתוח הפתח כדי לזכור שהוא ליל שימורים, ובזכות אמונה זו יבוא משיח וישפוך הקב"ה חמתו על המכחשים בה", וכן נוהגין". ולכאורה קשה וכי יעלה על הדעת שכל אותן השנים שלא זכינו לגאולה, לא היתה ח"ו שום תועלת בפתיחת הדלת, אך לפי האמור יש לומר כי אפילו בשנה שעדיין לא זכינו ח"ו לגאולה העתידה, מכל

במשנה (פסחים קטז): "משנה מזגו לו כוס שני וכאן הבן שואל אביו ואם אין דעת בבן אביו מלמדו". מבואר מזה כי סיפור יציאת מצרים צריך להיות דוקא בדרך של שאלה ותשובה - שאלת הבן ותשובת האב, ומקור הדבר ממה שמצינו כן בתורה הקדושה (שמות יב כו): "והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם", וכן כתוב (שם יג יד): "והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת", וכן כתוב עוד (דברים ו כ): "כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו אתכם". וצריך להבין הענין בזה שצריך להיות דוקא בדרך שאלה ותשובה.

ביאור עמוק על כך מצינו במשנתו הטהורה של כ"ק מרן אדמו"ר רבי יהושע מבעלזא זי"ע (סטרעליסקער חיבור שנת תרמ"ו ליל א' ד"ה הבן שואל), רעיון נשגב שפותח לנו שערי אורה בהבנת המצוה של סיפור יציאת מצרים בליל פסח, ובדרך אגב ירווח לנו להבין עוד כמה ענינים במצוה הגדולה שמוטלת על האב ללמד תורה לבניו ככתוב (דברים יא יט): "ולמדתם אותם את בניכם", ומה' נבקש שיוליכנו בדרך אמת.

[א]

המשכת הנסים מיציאת מצרים ומהגאולה העתידה

כאשר נתבונן נראה כי בליל פסח מוטלת עלינו עבודה גדולה, להמשיך נסים ונפלאות מן העבר וגם מן העתיד, הא כיצד, מצד אחד אנו ממשיכים נסים ונפלאות מן העבר, ממה שהוציא הקב"ה את ישראל ממצרים באותות ובמופתים, ובפרט בליל פסח שבו הכה הקב"ה בחצות לילה בכבודו ובעצמו שלא על ידי מלאך ולא על ידי שרף כל בכורי מצרים, ועל ידי זה הוציא את ישראל ממצרים לחירות עולם.

אך מצד שני אנו ממשיכים נסים ונפלאות גם מן העתיד, ממה שעתיד הקב"ה לעשות עם ישראל בגאולה העתידה בליל פסח, כמו שכתוב (שמות יב מב): "ליל שמורים הוא לה" להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה שמורים לכל בני ישראל לדורותם". ודרשו על כך בגמרא (ר"ה יא): "בניסן נגאלו בניסן עתידין ליגאל, מנלן, אמר קרא ליל שמורים, ליל המשומר ובא מששת ימי בראשית". ופירש רש"י: "המשומר ובא לגאולה". נמצא כי בליל פסח שהוא משומר לגאולה העתידה, יש בכוחו להמשיך מהנסים והנפלאות שעתיד הקב"ה לעשות עמנו בגאולה העתידה.

והנה דבר זה שיש בכח ישראל להמשיך נסים מהגאולה העתידה, יסודתו בקודש מדברי כ"ק אדמו"ר מרן השר שלום מבעלזא זי"ע, שפירש הנוסח בליל שבת קודש (בתפלת רבון כל עולמים): "ושויתי ה' לקראתי שתרחמי עוד בגלותי לגאלני". כי אנו מתפללים בזה לה', שעוד בהיותנו בגלות המר ימשיך לנו נסים ונפלאות מהגאולה העתידה, וזהו הפירוש:

הנה כי כן מאחר שבבילל פסח אנו ממשיכים את הנסים והנפלאות מהעבר מיציאת מצרים, וגם מהנסים והנפלאות של הגאולה העתידה, לקשרם עם ההוה שירחם הקב"ה עלינו עוד בגלות בבחינת: **"שתרחמי עוד בגלות לגאלני"**, והרי ענין זה הוא מצד השם הוי"ה שהוא היה הוה ויהיה, הנה כי כן זהו שאומר הכתוב: **"ליל שמורים הוא לה"** - לשם הוי"ה דייקא שהוא בבחינת היה הוה ויהיה.

ומפרש ואומר מדוע יש כאן צורך לקשר את העבר ואת העתיד עם ההוה, כי ליל שמורים הוא **"להוציאם מארץ מצרים"**, שהנסים של יציאת מצרים הם בבחינת העבר, **"הוא הלילה הזה שמורים לכל בני ישראל לדורותם"**, שבבילל זה עתיד הקב"ה להוציאנו מהגלות המר בנסים ונפלאות, נמצא כי בליל זה מוטלת עלינו החובה להמשיך אור הנסים והנפלאות מן העבר ומן העתיד, על כן **"ליל שמורים הוא לה"** - לשם הוי"ה שרומז על היה הוה ויהיה.

יומתק להבין בזה מה שתקנו חכמינו ז"ל לשתות ד' כוסות, וכתב ב"אליה רבה" (סימן תעב ס"ק יב) בשם "מטה משה" שהם כנגד ד' אותיות השם הוי"ה ברוך הוא, וכן כתב בשל"ה הקדוש (מסכת פסחים מצה שמורה אות ד):

"ארבע כוסות הם ארבע אותיות הוי"ה, וכן הוא בספר המוסר וזה לשונו, כוס ראשון של קידוש כנגד י' שהוא קדש, שנאמר שאו ידיכם קדש, כוס שני שאומרים עליו ההגדה וכן סיפור הנסים, נגד אות ה' שמשם נמשכין הנסים והמכות, כוס שלישי של ברכת המזון כנגד אות ו' שנקרא שמים, שנאמר הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, שמשם כח המזון, וכן אמר ואתה תשמע השמים וסלחת, כוס רביעי שאומר עליו שפוך חמתך על הגוים, כנגד ה' אחרונה שבשם שהיא מדת הדין".

לפי האמור יש לומר כי מה שתקנו חכמינו ז"ל לשתות בליל פסח ד' כוסות כנגד ד' אותיות השם הוי"ה, הוא כדי לעורר בכך את האור הגדול של השם הוי"ה שהוא בבחינת היה הוה ויהיה, אשר בכח שם זה נוכל לקשר את העבר והעתיד עם ההוה, דהיינו להמשיך את הנסים והנפלאות מן העבר מיציאת מצרים, והנסים והנפלאות מן העתיד מהגאולה העתידה, שיאירו באור בהיר בתוך ההוה בליל התקדש חג הפסח.

[ד]

"הרבה למדתי מרבותי... ומתלמידי יותר מכולם"

ועתה בא וראה, כי על פי דבריו הקדושים יפתח לנו פתח להבין מה ששנינו בגמרא (תענית ז): **"אמר רב נחמן בר יצחק, למה נמשלו דברי תורה כעץ שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה, לומר לך מה עץ קטן מדליק את הגדול, אף תלמידי חכמים קטנים מחדדים את הגדולים, והיינו דאמר רבי חנינא, הרבה למדתי מרבותי, ומחברי יותר מרבותי, ומתלמידי יותר מכולן"**. וצריך להבין ביאור הענין, מדוע הרב לומד מהתלמיד יותר ממה שהתלמיד לומד ממנו.

אך לפי מה שלמדנו מדברי כ"ק מרן מהר"י זי"ע, יש לבאר הענין על פי מה שאמרו במדרש (ויקרא רבה כב א): **"אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו כולם נאמרו למשה בסיני"**. עוד אמרו במדרש (ויק"ר יג ג) על הכתוב (ישעיה נא ד): **"כי תורה מאתי תצא, אמר הקב"ה תורה חדשה מאתי תצא"**.

וכבר ביאר בזה הבעש"ט הקדוש זי"ע, כפי שהביא בשמו בספר "בעל שם טוב" (פרשת בראשית אות לה): **"מתחלה רצה ליתן אור נגלה של התורה וסודותיה לעולם, ואחר כך גנזו הקב"ה והיכן גנזו בסיפורי מעשיות של התורה, אבל לצדיקים עתיד לבא אליהם האור... וזהו שאמרו לעתיד לבא תורה חדשה מאתי תצא,**

וקשה הא לא יחליף האל ולא ימיר דתו, אלא שיפרש הסודות שבה".

נמצא לפי זה כי בשעת עסק התורה צריך הלומד תורה להמשיך מן העבר, חלק התורה שכבר גילה הקב"ה למשה רבינו בהר סיני, שכאמור כלול בזה גם מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, אמנם כדי שיזכה האדם לחידושי תורה יותר עמוקים, הוא צריך להמשיך תורה גם מן הגאולה העתידה בבחינת: **"תורה חדשה מאתי תצא"**. ויש לומר כי מטעם זה אנו מזכירים שם הוי"ה בברכה על התורה: **"ברכו את ה' המבורך"**, לעורר את השם הוי"ה - היה הוה ויהיה, כדי לקשר את העבר והעתיד עם ההוה,

תורה של הר סיני ותורה חדשה של הגאולה העתידה.

והנה הרב שהוא מדור העבר הוא יותר קרוב למתן תורה, לכן יש בכוחו על ידי עסק תורתו להמשיך את אור התורה ממתן תורה בהר סיני, ואילו התלמיד שהוא מדור העתיד הוא יותר קרוב לגאולה העתידה אשר תורה חדשה מאתי תצא, ועל ידי הקשר של הרב עם התלמיד כאשר התלמיד שואל והרב משיב לו, נעשה מזה יחוד נפלא של העבר עם העתיד, דהיינו מתן תורה בהר סיני ותורה חדשה שיתגלה בגאולה העתידה.

הנה כי כן יאיר לנו להבין כמה עמקו דברי חכמים: **"הרבה למדתי מרבותי, ומחברי יותר מרבותי, ומתלמידי יותר מכולן"**. כי התלמיד לומד מרבו שהוא מדור הקודם מאור התורה שנתגלה בעבר בהר סיני, ואילו הרב לומד מהתלמיד שהוא מדור העתיד מאור התורה שיתגלה לעתיד לבוא.

נמצא כי הרב לומד מהתלמיד יותר ממה שהתלמיד לומד מהרב, כי התלמיד לומד מן הרב רק מהתורה שניתנה בהר סיני, ואילו הרב יש בכוחו ללמוד על ידי התלמיד גם

מאור התורה שיתגלה לעתיד לבוא בבחינת: **"תורה חדשה מאתי תצא"**, וסיבב הקב"ה כן כדי שישתדל הרב ללמד תורה לתלמידים, ולא ידאג שמא יחסר לו מתורתו מחמת היותו עסוק ללמד לתלמידים, אלא אדרבה יתוספו לו הארות התורה מהגאולה העתידה.

יומתק לבאר בזה מה שחידש בנו כ"ק אדמו"ר מהרי"ד מבעלזא זי"ע בענין מצות לימוד התורה, על פי מה שדייק מלשון הרמב"ם ב"ספר המצות" (מצוה יא), שחושב מצות לימוד התורה לעצמו ולימוד התורה עם הבנים למצוה אחת, כמו שכתב: **"מצוה י"א היא שצונו ללמוד תורה וללמדה, וזהו הנקרא תלמוד תורה והוא**

בנו ממלא מקומו כ"ק אדמו"ר מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע לפרש הפסוק תחילת פרשת בא: **"ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה, כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אותותי אלה בקרבו, ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה'"**. ויש לדקדק מדוע התחיל הכתוב בלשון יחיד: **"ולמען תספר"**, וסיים בלשון רבים: **"וידעתם כי אני ה'"**, היה לו להתחיל גם כן בלשון רבים: **"ולמען תספרו"**, או לסיים גם כן בלשון יחיד: **"וידעת כי אני ה'"**.

וביאר בדברי קדשו, כי כאשר נתבונן נראה שכלל ישראל שיצאו ממצרים, לא היו מסוגלים לקיים בשלימות מצות סיפור יציאת מצרים לבניהם, שהרי הם ובניהם היו במצרים וראו במו עיניהם את האותות ואת המופתים, ככתוב (שמות יט ד): **"אתם ראיתם את אשר עשיתי למצרים"**. אולם משה רבינו היה יחיד בדורו שהיה יכול לקיים מצות סיפור יציאת מצרים בשלימות, שהרי בניו לא היו בגלות מצרים ככתוב (שמות יח ב): **"ויקח יתרו חותן משה את צפורה אשת משה אחר שלוחיה"**.

ופירש רש"י: **"כשאמר לו הקב"ה במדין לך שוב מצרימה, ויקח משה את אשתו ואת בניו וגו', ויצא אהרן לקראתו ויפגשוהו בהר האלקים, אמר לו מי הם הללו, אמר לו זו היא אשתי שנשאתי במדין ואלו בני, אמר לו והיכן אתה מוליכן, אמר לו למצרים, אמר לו על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם, אמר לה לכי לבית אביך, נטלה שני בניה והלכה לה"**. נמצא כי רק משה רבינו היה יכול לקיים כראוי מצות סיפור יציאת מצרים לבניו שלא היו במצרים.

וצריך ביאור מדוע סיבב הקב"ה מסבב כל הסיבות כך, שבניו של משה לא יהיו במצרים כדי שהוא יהיה המספר הראשון, הלא כמו שהוציא הקב"ה ממצרים ששים רבוא היה יכול להוציא גם את אשתו של משה ושני בניו. ותירץ על פי המבואר בזהר הקדוש, שכאשר איש ישראל מספר לבניו בליל פסח נסים ונפלאות שעשה עמנו הקב"ה ביציאת מצרים, יש בזה סגולה מיוחדת להשריש בקרב בניו אמונת הבורא יתברך שמו.

לפי זה יש לומר שלכן סיבב הקב"ה שמשה רבינו יהיה המספר הראשון ביציאת מצרים, כי אין ספק שברוב קדושתו קיים מצוה זו בתכלית השלימות עם כל הכוונות, וזכה על ידי זה להשריש בקרב בניו אמונה בה' ובתורתו, ועל ידי זה סלל את הדרך לכל ישראל עד סוף כל הדורות, שכאשר יקיימו מצוה זו לספר ביציאת מצרים לבניהם, ויתכוונו להיכלל בקיום המצוה עם משה רבינו שהיה המספר הראשון, יצליחו גם כן להשפיע לבניהם אמונת ה' כפי שעשה משה רבינו.

הנה כי כן זהו שאמר הקב"ה למשה: **"ולמען תספר"** דייקא בלשון יחיד, כי רק אתה תהיה מסוגל לקיים מצוה זו כראוי, **"באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי בם"**, ועל ידי זה תסלול את הדרך לכל ישראל, **"וידעתם כי אני ה' "** - **"וידעתם"** בלשון רבים, שכל ישראל יכללו בך להשפיע אמונה וידיעת ה' לבניהם אחריהם עכדה"ק.

[ו]

הטעם שלא נזכר שמו של משה בכל ההגדה

ועתה בא וראה כי על פי דבריו הקדושים יפתח לנו פתח ליישב הפליאה הגדולה שתמהו המפרשים על בעל הגדה של פסח, שכפי הנראה היה אחד מן התנאים או האמוראים, איך יתכן שלא מצא לנכון להזכיר בכל הגדה של פסח שמו של משה רבינו, שהיה שליח ה' להוציא את בני ישראל ממצרים באותות ובמופתים, מלבד פעם אחת בדרך אגב בדברי רבי יוסי הגלילי:

^[1] י | קוראי עונג ערב פסח תשס"ט

"ועל הים מה הוא אומר, וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים וייראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו".

וכבר הרגיש בכך הגר"א מווילנא זי"ע, ותירץ כי היות ששליחותו של משה לפרעה לא השלימה את היציאה ממצרים, שהרי פרעה הקשה את לבבו ולא רצה להוציא את ישראל ממצרים, עד שבא הקב"ה בכבודו ובעצמו והכה כל בכור בארץ מצרים, לכן אין מזכירים בהגדה את שליחותו של משה, לומר לך שהכל נעשה על ידי הקב"ה, ומשה לא היה אלא כעבד העושה רצון אדונו.

ה"חפץ חיים" מבאר טעם הענין, כי למרות שמשה היה שליח ה' לדבר אל פרעה שיוציא את ישראל ממצרים, לא הוזכרה שליחותו בהגדה, לפי שמשה היה עניו מכל אדם ולא רצה שיזכירו את שמו על היציאה, כי אם שמו של הקב"ה בלבד שהוציא את ישראל ממצרים ולו השבח ולו התהילה, ומאחר שרצון יראיו יעשה לכן לא נזכר שמו של משה בהגדה.

אך לפי האמור יש לומר, כי מאחר שסיבב הקב"ה שמשה רבינו יהיה המספר הראשון על הנסים של יציאת מצרים לבניו, כדי שישלול בכך את הדרך לכל ישראל להיכלל בקדושתו בשעה שיספרו יציאת מצרים לבניהם, הרי ברור כי משה רבינו בגודל ענוותנותו כאשר סיפר לבניו כל הניסים והנפלאות, לא סיפר להם שהקב"ה בחר דוקא בו להיות השליח להוציא את ישראל ממצרים.

הנה כי כן יאיר עינינו וישמח לבינו להבין הטעם שלא הזכיר בעל הגדה את שמו של משה בכל ההגדה, כדי כשנספר יציאת מצרים בנוסח בעל ההגדה, יתעורר בנו להבין שבעל הגדה השמיט בכוונה תחלה שמו של משה, כפי שעשה משה בעצמו כשקיים מצות סיפור יציאת מצרים בפעם הראשונה, ועל ידי זה נשכיל להיכלל בכוונת וקדושת משה רבינו כשקיים מצות סיפור יציאת מצרים לביל פסח.

יומתק לפרש בזה מה שסיים בעל ההגדה של פסח את הט"ו סימנים לליל הסדר בתיבת **"נרצה"** שהוא בגימטריא **מש"ה**, וכבר נאמרו ונשנו בזה טעמים רבים, וראה בהגדת "קול יהודה" שהביא בשם **כ"ק אדמו"ר מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע**, שהרמז בזה שכל המצוות שקיימנו בלילה הזה מקורן בתורה הקדושה שניתנה למשה בסיני.

אך לפי האמור יש לומר שבעל ההגדה רמז לנו בזה, כי מי שזוכה לספר ביציאת מצרים בלילה זה על דעת משה רבינו, שהיה המספר ראשון וסלל בכך את הדרך לכל ישראל, הרי הוא זוכה שכל עבודתו לביל פסח **"נרצה"** לפני ה', שהרי מטעם זה סיבב הקב"ה שמשה יהיה המספר הראשון כדי שאנחנו נכלול את עצמינו בסיפור שלו.

ז

משה רבינו עתיד להיות מלך המשיח

אך יתכן לבאר לשלב רעיון קדשו של מרן מהרי"ד זי"ע, שהקב"ה סיבב שהמספר הראשון של יציאת מצרים לביל פסח לבניו יהיה משה רבינו, עם מה שלמדנו ממשנתו הטהורה של אביו כ"ק מרן מהר"י זי"ע, כי לביל פסח צריך לקשר הנסים והנפלאות מן העבר שעשה הקב"ה לביל פסח כשיצאו ישראל ממצרים, עם הנסים והנפלאות שעתידי הקב"ה לעשות לישראל לביל פסח בגאולה העתידה.

נקדים מה שמבואר בזוהר הקדוש (פרשת בראשית כה): כי משה רבינו שהיה הגואל הראשון ביציאת מצרים יהיה מלך המשיח לעתיד לבוא, ונרמז בכתוב (בראשית מט י'): **"לא יסור שבט מיהודה, דא משיח בן דוד, ומחוקק מבין רגליו, דא משיח בן יוסף, עד כי יבא שיל"ה דא מש"ה,**

חשבן דא כדא". פירוש שיל"ה בגימטריא מש"ה. וכן מבואר עוד בזוהר הקדוש (פרשת משפטים קכ). רמז הכתוב (קהלת א ט): **"מה שהיה הוא שיהיה"** - **מ'ה ש'היה ה'וא שיהיה** ראשי תיבות **משה**, כלומר מה שהיה בגאולה הראשונה ממצרים על ידי משה רבינו, הוא שיהיה גם כן בגאולה האחרונה על ידו.

וכן מבואר בתיקוני זוהר (דף לו:): **"ומיד אתגלייא ההוא דאתמר ביה** (שמות ג יב) **וזה לך האות כי אנכי שלחתיך, לקיימי ביה** (מיכה ז טו) **כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, בההוא זמנא אתגלייא** (קהלת א ט) **מ'ה ש'היה ה'וא שיהיה",** פירוש שהוא ראשי תיבות מש"ה

כ"ק מרן אדמו"ר מהרי"ד זיע"א:

משה רבינו קיים מצות סיפור יציאת מצרים לראשונה

שיהיה מלך המשיח. וכתב ה"אור החיים" הקדוש (בראשית מט יא ד"ה יש) ליישב מה שמצינו בגמרא שדוד המלך יהיה משיח, כי נשמת משיח תהיה כלולה מדוד המלך ומשה רבינו.

ענין זה מתאים להפליא עם מאמר חכמינו ז"ל במדרש (דב"ר ט ט) על הכתוב (דברים לא יד): **"הן קרבו ימין למות, כיון שקיבל עליו למות התחיל הקב"ה מפייסו, אמר ליה, חייך בעולם הזה הנהגת את בני, אף לעתיד לבוא על ידך אני מנהיג אותן, מנין שנאמר** (ישעיה סג יא) **ויזכור ימי עולם משה עמו".** ולפי המבואר הכוונה בזה כי משה רבינו עצמו עתיד להיות מלך המשיח שיגאל ישראל בגאולה העתידה.

ה

"אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה"

על פי האמור נשכיל להבין מה שכתב ב"אור החיים" הקדוש (פרשת תצוה) לפרש הפסוק (שמות כז כ): **"ואתה תצוה את בני**

ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד", על פי המבואר בזוהר חדש (פרשת בראשית יב:) שהגאולה העתידה תהיה רק בזכות עסק התורה, ובלשון קדשו:

"רבי יוסי בן חלפתא הוה יתיב קמיה דר' יצחק, אמר ליה מידי שמיע ליה למר על מה אתארך יומא דמשיחא מן גלותא דא. אמר ליה, לא אתארין אלא על ביטול אורייתא, דהכי שמענא מרב המנונא סבא, תלתא גליות גלו ישראל וחזרו בזכותהון דתלתא אבות, וגלות רביעאה בזכותא דמשה יתחזרון.

תא ואחזי לך, דלא אתגלו ישראל אלא על ביטול תורה, שנאמר ויאמר ה' על עזבם את

ודקדק לומר **"שמן זיך זך"**, להורות שצריך לעסוק בתורה זך בלי שמרים, דהיינו תורה לשמה ולא על מנת לקנטר או לשם כבוד. ואמר עוד **"כתית למאור"**, שצריך לכתת גופם וכחם לתורה כמו שדרשו בגמרא (ברכות סג:) על הפסוק (במדבר יט יד): **"זאת התורה אדם כי ימות באהל"**, אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה עכדה"ק.

ולפי האמור מתאים ענין זה עם מה שנתבאר בשם הזוהר הקדוש, כי משה רבינו עצמו שהיה הגואל במצרים עתיד להיות מלך המשיח לעתיד לבוא, על כן כמו שמצינו ביציאת מצרים שלא נגאלו אלא בזכות מתן תורה, כמו שהבאנו בשם המדרש (שמו"ר ג ד): **"בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה... הוי יודע שבזכות התורה שהן עתידים לקבל על ידך בהר הזה הם יוצאים משם"**, כן לעתיד לבוא יגאל משה רבינו את ישראל רק בזכות שיעסקו בתורה.

ט

משה רבינו עתיד ללמד תורה לישראל

ועתה בא וראה מה שמצינו עוד, כי כמו שמצינו אצל משה רבינו שהיה הגואל הראשון שגאל את ישראל ממצרים, ועתיד להיות הגואל האחרון שיגאל את ישראל בגאולה העתידה, ונרמז בכתוב: **מ'ה ש'היה ה'וא שיהיה** ראשי תיבות **מש"ה**, כן בענין קבלת התורה שקיבל משה רבינו בהר סיני ולימדה את ישראל, ככתוב (דברים לג ד): **"תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב"**, כן הוא עתיד ללמד תורה לישראל בגאולה העתידה, כמו שהבאנו בשם המדרש: **"אמר הקב"ה תורה חדשה מאתי תצא, חידוש תורה מאתי תצא".**

ובאמת ענין זה מפורש במדרש (ילקוט שמעוני ישעיה כו רמז תכט): **"עתיד הקב"ה להיות יושב בגן עדן ודורש, וכל הצדיקים יושבים לפניו, וכל פמליא של מעלה עומדים על רגליהם, וחמה ומזלות מימינו של הקב"ה, ולבנה וכוכבים משמאלו, והקב"ה יושב ודורש תורה חדשה שעתידי ליתן על ידי משיח".**

הרי לנו דברים ברורים שהקב"ה יושב ודורש תורה חדשה על ידי משיח, ומאחר שכבר נתבאר שמשה רבינו יהיה מלך המשיח, הרי מבואר כי משה רבינו עתיד ללמד לישראל את התורה החדשה שתצא מהקב"ה, וכן מבואר בתיקוני זוהר (תיקון כא נא): **"עתיד לאתגליא קודשא בריך הוא למשה באורייתא בגלותא בתראה כגוונא דפורקנא קדמאה".**

הנה כי כן יאיר עינינו להבין דברי כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע, שסיבב הקב"ה כי משה רבינו יהיה המספר הראשון ביציאת מצרים לבניו לביל פסח, כדי שישלול בכך את הדרך לכל ישראל כשיספרו ביציאת מצרים להיכלל בקדושתו, ולפי האמור הביאור בזה, כי מאחר שכבר למדנו מכ"ק מרן מהר"י זי"ע, כי לביל פסח צריך לקשר הנסים והנפלאות מן העבר שעשה הקב"ה לביל פסח כשיצאו ישראל ממצרים, עם הנסים והנפלאות שעתידי הקב"ה לעשות לישראל לביל פסח בגאולה העתידה.

לכן סיבב הקב"ה שמשה רבינו שהיה הגואל הראשון לביל פסח ביציאת מצרים, ועתיד להיות הגואל האחרון לביל פסח בגאולה העתידה, הוא יהיה הראשון שיקיים מצות סיפור יציאת מצרים לבניו, אשר כפי המבואר הסיפור צריך להיות בדרך שאלת הבן ותשובת האב, כדי לקשר בכך את העבר של האב עם העתיד של הבן, ועל ידי זה כל פעם שנקיים מצות סיפור יציאת מצרים ניכלל בקדושתו של משה רבינו, שהוא עצמו מקשר את העבר עם העתיד, שהרי הוא היה הגואל הראשון במצרים והוא יהיה הגואל האחרון בגאולה העתידה.

ערב פסח תשס"ט קוראי עונג | יא